

MAKLEIT LÁSZLÓ
(szöveg és kép)

Kolostorok és csángók (1. rész)

Sucevita
kolostortemploma

Már a Moldovai Köztársaságból hazafelé tartva elhatároztuk, hogy visszatérünk a hat romániai megyét magában foglaló tartomány, Moldva látivalokban gazdag vidékére. Abban bízunk, a moldvai csángók között a gyimesi csángókénál kevésbé lehangoló kép fogad majd. A határunktól távol eső Moldva felkeresésére a távolság és a látivalók miatt érdemes egy hétvégénél hosszabb időt szánni. A kora délutáni indulás ellenére késő este lett, amikor Moldovita település közelében egy tisztáson, négy aprócska fenyő között sátrat vertünk. A kívülről festett kolostorok közül hét – nevezetesen Moldovita (Moldovica), Arbore, Humor, Voronet (Voronec), Suceava (Szucsáva), Patrauti (Patrauc) és Probota – épületegyüttese az UNESCO világörökség listájára is felkerült. Nem tudni, miért, az egyik legimpozánsabb kolostor, a Sucevita (Sucevica) csak a világörökség várólistáján szerepel.

MOLDOVITA kolostorát Petru Rares fejedelem építtette, egy korábban itt álló, kerített templom helyén. Öt méter magas falának három oldala ma is áll, öt tornyából pedig három maradt meg, köztük a kétemeletes főbejárati torony. A kolostor közepén található főtemplom 1532-ből származik, röviddel ezután készült külső dekorációja. A kívülről festett templomok a gótika korában épültek, jellegzetes moldvai stílusban. Széles tetőszerkezetük évszázadok óta védi a freskókat az időjárás viszontagságaitól, s bár a Moldovita északi oldalának képei már alig ismerhetők fel, a templom többi falán gazdag díszítést láthatunk. Más kolostoroknál is visszatérő motívum a Szűz Mária himnusz, a Rend, az Utolsó ítélet, valamint az Isai nemzetségfája című alkotások.

SUCEVITA innen néhány kilométerre található. Kolostorát a Movila-család építtette 1581-től 1601-ig, s bár nem szerepel

a világörökség épületei között, vétek lenne kihagyni. A hat méter magas, három méter széles falról impozáns látványt nyújtó templom három oldala kívülről festett, egyedül a nyugati falon nem láthatunk képeket. A freskók témája sok hasonlóságot mutat a Moldovitában látott kompozíciókkal.

PUTNA templomán – amely az ukrán határ közelében fekszik – külső díszítést nem láthatunk, mégis megéri a kitérőt. Az épület eredetileg a nagy moldáv fejedelem, Nagy István (Stefan cel Mare) – Mátyás király ellenfele, később barátja – tervei szerint készült. 1470-ben szentelték fel, majd egy tűzvész után, az eredeti tervek felhasználásával 1536-ban épült újjá. A kolostor múzeumában kiállított 15. és 16. századi könyvek mellett a településen találjuk Moldva legrégebb, 1346-ból származó fatemplomát is, melyet még a kolostortemplom építése előtt, 1468-ban Nagy István kérésére szállítottak jelenlegi helyére. Putna további érdekessége egy kicsi, 14. században kialakított, sziklába vájt templom, Daniil remete egykori lakhelye.

RADAUTI, a közeli nagyváros arról nevezetes, hogy itt áll Moldva legrégebbi köépülete. A bizánci, román és gótikus elemeket egyaránt magán viselő Bogdan-templom építetőjének, az önálló Moldva első fejedelemének nevét viseli, akit 1365-ben ide temettek el. A közeli Arbore kolostorát Luca Arbore főkapitány emeltette 1503-ban. Az eddig meglátogatott festett templomokhoz képest freskóit elhanyagoltabb állapotban találtuk, és csak a déli, valamint a nyugati falon láthatunk dekorációkat.

CACICA sóbányájának felkeresése rövid kitérőt jelentett a főút felé haladva. Bár kétségtelen, hogy a mélyben berendezett szentély, a sportpálya és a sóba faragott domborművek érdekessé teszik a föld alatti

Moldovita temploma

A moldovita templom egyik külső freskója

A sucevita templom külső freskórészlete

sétát, Cacica mégsem vetekedhet a lengyel Wieliczka sóbányájával. Ha valaki kolostorlátogatóban felkeresi a környék nevezetességeit, de ideje szűkös, ezt a programot ki is hagyhatja. Első napi túránkba nekünk sem fért több, táborhelyet azonban a szokottnál nehezebben találtunk. A legtöbb erdei utat sorompó zárta el, végül néhány elegáns ház közötti, beépítetlen, füves területen álltunk meg. A sátrazást kedvelők számára leginkább a közeli Voronet mellett, a Moldva folyó partján kialakított kemping ajánlható, bár mi nem próbáltuk ki.

HUMOR kolostorával másnap reggel ismerkedtünk, melyet a négy fejedelmet is szolgáló kancellár, Toader Bubiog építtetett. A jelenleg látható templom 1530-ban készült el, a kicsiny település azonban már jóval korábban is a térség kulturális központjának számított. Innen származik az 1473-ban íródott Humori evangélium, mely ma Putnában látható, és múzeumának legbecsesebb darabjai között tartják számon. Az eddig felkeresett kolostorok külső freskóinak témája több hasonlóságot mutat, mégis ki kell emelni a humori templom déli falának gazdag díszítését. Bár az idő sajnos esőre fordult, sok látogató fotózta a színpompás festményeket. Ha időnk engedi, a kilátás kedvéért érdemes felkapaszkodni az egykori fal saroktornyának szűk csigalépcsőjén is.

VORONET közeli épületegyüttese valamennyi kolostor közül talán a legszebb. Templomát 1488-ban Nagy István építtette, és állítólag két hónap alatt elkészült. Külső freskóinak kék hátterét „voroneti kék” néven említik, a leírás szerint Mezopotámiából származó ásványokból készítették. A freskókat mellettünk egy turistacsoport szemlélte, és amikor az idegenvezetővé avanszált apáca felhívta figyelmüket a kék alapszínre, jelentősegteljesen kiemelte, hogy az egykori mesterek ezt román alapanyagokból keverték.

A festett kolostorok közül vélhetően a voroneti keresik fel a legtöbben. Bár a tavalyihoz hasonlóan mostani látogatásunk során is esős időt fogtunk ki, az érdeklődők szinte megtöltötték a kolostor udvarát. A népszerűséget bizonyítja, hogy az épület előtti parkoló minden oldalát bazárosok foglalják el, az árusok portékái között pedig a máramarosi népví-

selet és a matjoska baba mellett jól megfér a csehszlovák postabélyeg vagy a bűvös kocka is. A kolostorok legtöbbjébe belépőjegyet és fotójegyet kell váltani, Voronetben azonban még az analóg és digitális fényképezést is külön tarifával számolják.

SUCEÁVÁBAN álltunk meg utunk következő állomásaként, mely a környék legnagyobb városa, a hasonló nevű megye székhelye, és nem tévesztendő össze a korábban említett Sucevita településsel. Nem is téveszthető össze! A nagyváros 1535-ben épült festett temploma a kicsiny Sucevita pompás kolostorának nyomába sem érhet. A Petru Rares fejedelem által emeltetett templom méretei ugyan jelentősek, dekorációi azonban erősen megkoptak. A városban felkereshetjük még a fejedelmi várat és egy örmény kolostort, mely napjainkban kezdi visszanyerni régi fényét – vagy továbbindulhatunk északra, az apró Patrauti település felé. A kolostor kicsiny templomát Nagy István építtette 1487-ben. Külső freskókat csak a bejárat fölött láthatunk, kiemelhető viszont a templom belső díszítése. Az évszázados gyertyahasználat során bekormozódott és szinte láthatatlanná vált képek restaurálásának lényege a lemosás. Látogatásunk során az egymással szemközt falakon megfigyelhettük a tisztítás előtt álló és a már lemosott festmények kontrasztját.

PROBOTA, a legtávolabbi kolostor felkeresését szerencsére utoljára hagytuk. A méreteit tekintve impozáns épületegyüttes templomát jelenlegi formájában Petru Rares fejedelem építtette 1530-ban, majd rövidesen fallal vették körül. A fotózáshoz egy ingatag létrán az erődítésre is felkapaszkodtunk, a templom azonban csak távolról nyújt idilli képet. Külső festése a moldvai kolostorok közül a legkorábbiak közé tartozik, ekkor a festékpigmentek tartós rögzítésének technikája még nem alakult ki. Az eltelt idő és az ismételt meszelések hatására a külső díszítés erősen megrongálódott. Amikor a 20. században az első kísérleteket tették a freskók megmentésére, azokat már csaknem kétszáz éve mészb borította. Hiába érkezett végül Japánból anyagi segítség, a maga korában korszakos jelentőségű külső díszítésből csak halvány nyom maradt. Az épen maradt belső dekorációk mellett a templom nevezetessége Petru Raresnek és családjának sírhelye.

NEAMT (Neamc) kolostorának templomán külső dekorációt nem láthatunk – amennyiben eltekintünk a gótikus ablakkeretre szerelt hangfáltól –, a kéziratok könyveket és ősnymtatványokat bemutató múzeumot azonban érdemes felkeresni. Észak-Moldva elsősorban a kultúrtörténet iránt érdeklődőknek kínál gazdag programot.

A putnai kolostor bejáratí részé